

Verseny, gála, fesztivál

Az együttesek érkezése előtt, idejekorán be kellett rendezkedni a „stábnak” a kollégiumban. Taktikai megbeszélést tartottunk; a stratégia már régen, tán egy hónappal korábban tökéletesen tisztázott volt. A „főnök” Ördög János, aki máskor, fesztiválszünetben a vasutas szakszervezeti művelődési ház könyvtárában dolgozott, előszedte a hatalmas papírlapedeket; a kollégium folyosóinak, szobáinak pontos alaprajzán a szobaszámokat, az ott elhelyezendő „föket”, azok nemét és hovatartozását is föl-tüntette. Ez volt a „szentírás”, ha előre nem látható bonyodalmak (többen jöttek a táncosok, mint előre jelezték) miatt el kellett tekinteni a „bötű szerinti” megvalósítástól, Ördög János igen morózus lett... A stáb tagjai előre tudták, melyik táncsoport házigazdái lesznek, ismerték a várható igényeket, a különleges kívánságok listáját, az „ebédel-tetési szisztémát”, még azt is, hogy ki lesz az az egy a hatszáz táncos, zenész, együttesvezető közül, akinek az éjszakai ügyelet idején majd kaput kell nyitni...

„Nosztalgunk?” Anekdotázunk? Néptáncfesztivál — hőskori személyes tapasztalataimból nem azért idézgetek, mert jól-ésik az embernek elengedni magát és révedezni a múltakon. Hanem mert meggyőződésem, hogy a szegedi szakszervezeti néptáncfesztivál (a kezdeti hazai, s a későbbi nemzetközi se-regszemlék egyaránt) a megfele-

lő emberek ügybuzgalma, oda-adása és a magas fokú szerve-zettség nélkül — nem lenne olyan, amilyen. Milyen? Az európai folklórfesztiválok egyik legaranyosabbja, legkedveltebbje, legtekintélyesebbje.

Van önnek fogalma, kedves olvasó, arról, mit jelent több száz, „művész lelkű” ember kifogástalan vendéglátása, folyamatos fesztiválhangulatának fönntartása, állandó foglalkoztatása és a maximális művészi teljesítményre készítése — tíz álló napon át? Biztos, hogy Ördög János és sok-sok társa nélkül: lehetetlen lenne. Ezért, ha múltat idézünk és jelent mérle-gelünk — szívem szerint az ő munkájuk dicséretét fogalmazom az első bekezdésben.

Persze, sokan mondták, irták már, a folklór szegedi ünnepei valószínűleg nem teljesedtek volna ki az itteni valódi „atrakció”, a szabadtéri játékok, illetve a nyári fesztivál húzóereje, egyáltalán: léte nélkül. Két-ségtelen előnye volt Szegednek a többi, néptáncfesztivált rendező, hazai városhoz képest, hogy kezdettől kapcsolódhatott a szakszervezeti amatőr táncgyű-tesek versenye-találkozója az ün-nepi játékokhoz, sokféle más művészeti-közművelődési nyári eseményhez. Am azt sem tagad-hatni; vállalkozószellem, bátorság kellett, hogy a Dóm téren már honos, hivatásos együttesek által produkált népi táncbemutatók közelségében amatőrök fesztiváljának „hagyományosítá-

sára”, rangosítására szánják el magukat az ebben illetékesek. Úgyszólván az ilyenkor elvárható föltételek teljes hiányában. Hiszen Szegeden volt, de éppen gyengélkedett egy néptáncgyű-tés; az újszegedi színpad is volt — pocsek állapotban; rendezői koncepció létezett, tapasztalat egy szál sem, a pénzről nem is beszélve... Akik 1966-ban mer-tek — mégis győztek.

Pedig akkorra már — ha jól számoltam — négyszer vendég volt a szabadtérin az Állami Népi Együttes, s ha a Kisbojtár 1964-es bemutatója egyike is volt a Játékokat örökkön kísérő „mi való — mi nem való” típusú viták témáinak, magának a néptáncnak a terre „illendőségét” és fergeteges sikerszerűjét senki sem kérdőjelezte meg (azóta sem). S bizony, az amatőrök nem éppen tét nélküli „mérkőzésre” kényszerültek a közönség kegyei-ért hivatásosokkal, szakmai elfogultságokkal. Az időzítés ki-tünőnek bizonyult, a hazai néptáncmozgalom reneszánsza indult, és — ma már világosan lát-szik — a szegedi fesztiváloknak oroszlánrésziük volt abban, hogy kiteljesedhetett. Szép emlékü ko-reográfiai versenyekre gondolok vissza, amelyeken a műfaj alkotó művészei az ügynevezett má-sodik nemzedék képviselői) tánc-történeti jelentőségű munkákat „tettek a színpadra”. Úgy is mondhatnám: aki ma számát a néptánc-, illetve színpadi tánc-művészetben, jórészt szegedi alkalmakon kísérletezte-teljesítette ki művészetét. Manapság kom-mentár nélkül lehet a neveket mondani: Timár Sándor, Novák Ferenc, Györgyfalvy Katalin, Kricskovics Antal, Szigethy Károly... Vagy a zenészekét: Se-

bő Ferenc, Halmos Béla, Rossa László...

Joggal hihetni: álszerénység lenne föntieket tudomásul nem venni, az immár koreográfiai versenyek nélküli, barátkozás-és fesztiválhangulatban elmosni az itteni találkozók mozgalom-fejlesztő és néptáncművészet-történeti valóságait.

Az idei évfordulóra — husza-dik a fesztivál, tizedszer nem-zetközi — Horváth Mihály, a Játékok igazgatója tanulmányt írt a szegedi folklórünne törté-netéről, a körülmények és szer-vezői gondolatok diktálta tartal-m- és formaváltozásokról. Csak ismételni tudnánk adatokkal „megtalált” következtetéseink-et; ehelyett — e helyen — néptáncfesztivál és a szabadtéri já-tékok egyedülálló érdekességű „összetalálkozásairól” még egy szót... Igen, a gálakra gondo-lok, pontosabban a fesztiválzáró koncertműsorok „átváltozásá-ra” a szabadtérin bemutatott táncjátékokká. Az „egyedülálló” szót oly sokat koptattuk már ve-lük kapcsolatban, hogy talán ér-deemes most leszögezni: ilyesmi valóban nincs több az ország- és kontinenshatárokon belül. Kö-vetkezőként a kuriozitás, az unikum jelleg az egyik vonzere-je Novák Ferenc „nagy találmá-nyának”. A közönségsiker alap-ja is részben ez, másrészt a meg-int csak litálalatos időzítés. Hogy amikor a folklórdivatja te-tőzött világszerte, Novák akkor állt elő az eredeti hagyomány-kincsre alapozott, ám a legtelje-sebb mértékig színpadszerű, modern érzelmi és vizuális ha-tásokat tudatosan „előírányzó” dramatikus kompozíció ötletével. Artisztikum, monstre jelleg és a közönség aktuális érzelmi-tartal-

mi igényeinek szolgálata — hogyne lenne siker?

Nemzeti értékek ragyogtatása és barátságos kíváncsiság más népek hasonlóságaira; a magyar néptáncművészeti iskola teljese-désének magabiztos öröme, és szakértelemmel nyitogatott abla-kok, hasznos kitekintések az európai kulturális örökségre; vendéglátások és -járások, alkotó nemzetközi együttműködés, a táncnyelvi egyetértés felfedezé-sei, általános látókörbővítés — nem mindennap emlegetett, de biztos „nyereségei” a szegedi fesztiváloknak és a szabadtéri játékoknak.

Az 1972-től datálható Dóm té-ri sikerszeria (ne feledjük: olyan profi néptáncgárdák produkciói-nak szomszédsgában, mint a Grúz Állami Népi Együttes, a lengyel Slask, Mojszejevák, az Ukrán Állami Együttes!) darab-jainak — Hegyén-völgyön lako-dalom, Májusjárás, Vásár, Szü-ret — konkrét táncszínházművé-szeti értékein lehet vitatkozni, azokat így vagy úgy meghatá-rozni, helyenként talán kétségbe is vonni. Bizonyosnak tetszik azonban: mint ilyenek — tánc-színházművészeti produktumok — adják a viták témáit... Ez nem kevés! Érvek lennének sorolhatók; ezúttal tán elég annyit, hogy a magyar színházművészet termékenyítő-alakító hatások (éppen Novák Ferenc köszínházi és egyéb szabadtéri munkái mentén) akár tételesen kimut-at-hatók. Ha az eredetök, inspirá-ciókat nyomozzuk — a szálak Szegedre vezetnek: tömegek néptáncfesztiválok és -gálák est-jein fölhangzó tapsáig, fesztivál-hangulatos kavalkádokig és alkotó légkörű táncműhelyekig.

SÜLYOK ERZSÉBET

Karnevákrónika

Említsék bárhol az országban a Szegedi Ünnepi Heteket, a kifejezésen nem csupán a dömszínpadú előadásokat értik, benne foglaltatik abban a karnevál is. A tréfás, nevetésre, tapsra ingerlő, díszes-színes menet. Látni a szereplők felhőtlen örömét, a nézőnek önfelelt ifjúkora jut eszébe. A fiatalága, amikor nem volt gondja keresetre, rezsi-re, világmegváltó szándékkal bandázott, tervezte jövőjét. Bizony, szép volt az a kor, de jó látni, már bölesen, tapasztaltan, az ifjabbakat! Keressük magunkat az ünneplő-szereplők sorában. Úgy két-három éve a szegedi júliusi karneválon egyre csak ez motoszkál fejemben. A zínnek, öt-letek kavalkádja, a ritmosus muzsika röpke percekre ünnepelteti velünk az ifjúságot, ifjúságunkat.

A szegedi ifjúsági napok úgy kezdődtek az 50-es évek végén, hogy valaki (Sipos Géza-e?) a lelkes fiatalok közül kitalált, csináljunk karnevált! Ezek és ezek utaztak Szegedre a jó emlékezetű Dóm téri előadások kedvéért, hozták magukkal fiaikat, lányukat, de jöttek azok maguktól is. Statisztika ugyan nincs, de két évtized távlatából is bizvást mondhatjuk: a szabadtéri ugyanúgy vonzotta az ország fiatalágát, mint felnőtt lakosságát. Az ifjúsági szövetség jó időben fölismerte ezt a roppant nagy nevelési lehetőséget. S ezt, kérem, értsék szó szerint. Az Express Ifjúsági és Diák Utazási Iroda (akkor még a fővárosi) szervezte, bonyo-lította a csoportok utaztatását, szegedi programját. Két előadást láttak akkor a fiatal nézők, s övek volt a város valamennyi olcsó szállása. A szabadtéri nézőterén kapott esztétikai élményt még emlékezetesebbé tette a karnevál, majd 1969-től az utcából. Ez utóbbinak nem örültek a szegediek. No de a fiatalok akkor is fiatalok voltak, „kivánták” a táncot, ismerkedni, barátkozni akartak. Napközben azért járták ők is a várost, a het-venes évek elejétől már azt is tudták, mit kell, mit illik megismerni. Városnéző sétákat szervezett az Exp-ress. Az ifjúsági napok hőskorának programja vala-hogyan így állt össze: két este a Dóm téren, egy hang-verseny a templomban, városnézés, karnevál, utcából, s egy könnyű show, az Expressé. Egyébként 1966-tól a

megyei (Kigyó utcai) fiókiroda gondoskodik a fiatal vendégekről.

Legyen még több program, színesejdek, ha úgy tet-szik, legyen még fiatalosabb a magyar fiatalok sze-gedi találkozója — gondolták a város ifjúsági vezetői. A hetvenes évek elejétől 10-12 ezer kíváncsisággal kellett számolni, s e tömeg követelte is, tisztes módon készüljenek a házigazdák. Akik meg is teremtették a fénykorát a napoknak, 1970-től tíz-egynéhány esztendő-re. Kik voltak ők? Félő, ha neveket sorolnák, nem lenne teljes a lista.

A KISZ Szeged Városi Bizottságának, az appará-tusnak tagjai, s a velük együttműködő, ötletekből szinte kifogyhatatlan „önkéntesek” alakították évről évre a napokat. Amatőrök, Főként azok, akiket a vá-rosi fiatalága érdemesnek tartott bizalmára, elfogadta vezetőjének. Mondjuk, egy rendezőiroda kvalitásaihoz mérve amatőrök, de lelkesek, ambiciózusok, őszinték. Példának okáért: már 1973-ban 5 ezer 700 vendég el-látását oldották meg az utazási irodával közösen. Alap-koncepciójuk maradt a régi: részesüljenek minél több-en a Szegedi Ünnepi Hetek kulturális eseményeiből. Didaktikusabban; szokják az operát, a kiállítást, ismer-jék föl a művészeteket, az alkotómunka szépségét Sze-geden; mindemellett szórakozzanak, vigadjanak ked-vükre a huszonevesek. Jöllehet, a Dóm téren már csak egy jegyet kaptak a „somagprogramban”, a 72 órát gyorsan megtöltötték az új elfoglaltságok. Úgy, hogy a karnevál maradt az egyedüli program, amelynek más-fel-két órája alatt más egyéb látnivaló nem akadt. Át-gondolt, koncepciózus szervezéssel foglalták le a tereket, a szabadtéri színpadokat a rendezők. A Dugonics téren honosodott meg a country, a Széchenyin a népi zene, tánc, díszítőművészet, Újszegeden a koncertek, a Tiszán és partján a sport, a játékok, az új városrészek központjaiban a gyermekműsorok.

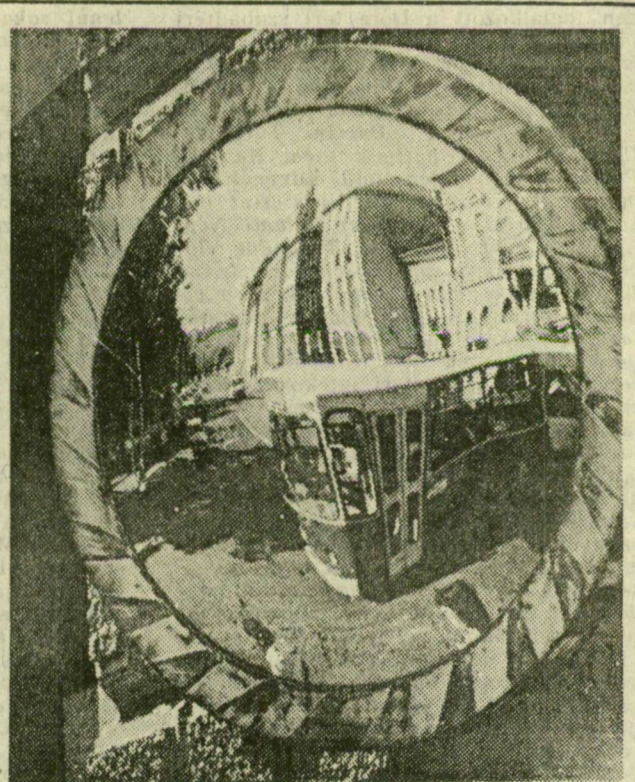
A napok vérkeringésébe kapcsolták a belvárosi ifjúsági klubokat. A legkülönbözőbb műfajú, késő esti, hasznos időtöltések színterei lettek. Ohatatlanul erő-dött a napokon az éppen divatos stílus. Legszembetű-nőbben az öltözékeken, viseleteken, persze, a fiatalok viselkedésén is, az események közül leginkább zenei programokon. Külön érdemes említeni: a karnevál is tematikussá vált. A produkciók színvonalát egy időben színházunk emberei is őrizték. A könnyű, látványos megoldások helyett mind gyakrabban gördültek a part-

ra kritikus, önironikus kompozíciók. Reprezentálták a szegedi fiatalok látóterét, mindazt, amit észrevételeztek, amiről gondolatuk ébredt. Olyan megnyilvánulási le-hetőséget teremtett ez a menet, amelyhez hasonló nincs az országban. Talán még a fölületes fölöttézt szemlélő is meglátta az alkotásaikban megbújó értéket. Olykor persze hiába kerestük. Magam mégis úgy vélem, be-csülendő az összefogás, a közös, izgalmas munka is.

Nem bírt el mindent a fénykor sem. A lehető leg-jobb szándék, a legnagyobb odafigyelés és igényesség sem tudott formálni, alakítani a fiatalok váltakozó szórakozásformáját, igényességén. Ahhoz ugyanis ke-vés a három nap (is). Annak, végül is, létrejötté óta természetrajzához tartozik a „szolgáltató” funkció. To-vábbá, a mi kis fesztiválunkat a korlátszűz való alkalmazkodás jellemzi, következményképp divatozik. No, nem puccosan és végletesen, csak amennyire kell, hogy nép-szerű maradjon. Ugyanakkor ktszolgálatott. Program-adásában a befogadók érdeklődésére, nyitottságára vagy ha másra nem, hát kíváncsiságára épít. (Ebben végül is hasonló más, többnapos rendezvényhez.) Vegyünk egy példát. Ha ön nem kíváncsi az idei Varáz-sfuvalára, nem megy el az előadásra. Hasonló az eset, bármelyik, a városban található kiállítással, bemuta-tóval; egyáltalán, minden programmal. Ha ön a köny-nyű szórakozást keresi, megtalálja annak helyét. (Az izlésre példát szándékosan nem hozok.) Am a Sze-gedre utazó, vakációzó fiatalok körében (úgy a 70-es évek végén, 80-as évek elején) egyre többen voltak az öncélú szokásból, a tunyaságból utazók. Sértetségében föl-fölhördült a város, mi más egyebet tehetett. A „csö-ves jelenség”, ahol otthagya „kézjegyet”, mindenütt rombolt, pusztított, és kiábrándított — az ifjúságból. Másik probléma, amivel egyre jobban küszködik a kis fesztivál „irodája”, a pénzhányó. Míg hajdan a szereplési vágy fűtötte jobbra az előadókat — manapság a pénzszerzésé. A napok színvonalá igencsak függ attól is, kik szerepelnek nálunk, kit tudunk megfizetni. S ez különösképp érződik a közelmúlton, s úgy gondolom, sajnos, majd a közeljövön is.

A hét végén a fiataloké a város. Moszkvában a VIT zajlik, itthon, a Balaton partján a magyar mini-VIT. Sokan maradnak távol a régi vendégek közül. Ugy lehet, jövőre majd újra eljönnek egy fölfrissült, megifjodott ifjúsági találkozóra.

MAG EDIT

Az összeállítás képeit Schmidt Andrea és Nagy László készítette